ateneus i casinos

Enguany se celebra el centenari de la fundació del Casino d'Argentona. L'entitat ha organitzat diversos actes i una exposició retrospectiva per evocar-ne fites i moments entranyables. Almenys fins als anys seixanta, quan va ser enderrocat, l'edifici projectat per Josep Puig i Cadafalch era un dels trets que físicament caracteritzava l'entitat.

El mot casino, d'origen italià, documentat en francès a mitjan segle XVIII servia per definir una "Societat d'homes que es reuneixen per jugar, beure o altres entreteniments mitjançant una quota periòdica fixa". O bé una "Associació privada de caràcter recreatiu i cultural". Els casinos, d'ençà el seu origen, sempre s'han identificat amb les classes privilegiades, els burgesos i professions lliberals adjacents, i han estat poc o gens oberts a les dones.

Els ateneus, d'origen molt més pretèrit almenys en l'etimologia del mot, són originaris de la Grècia clàssica. Els ateneus, mot pres del llatí *athenaeum*, alhora procedent del grec, que inicialment volia dir "temple d'Atena", a la ciutat d'Atenes eren espais on els savis i poetes solien llegir les seves obres. La primera documentació en català, segons Joan Coromines, data de 1839.

Com veiem són dos centres de relació social ben diferents en origen i continguts. La Revolució industrial que tant va fer canviar la vida de les societats europees marcà una clara divisió de les noves classes socials sobretot en dos blocs: els burgesos i la classe obrera, que a mitjan segle XIX Karl Marx ja va denominar com el proletariat, terme pres del llatí *proletarius* en el sentit que "només importa a l'Estat com a procreador de fills". Va ser, doncs, a partir del moment que aquestes noves idees es van estenent pel país que a molts pobles dels Països Catalans, sobretot en zones agràries i urbanes on feien aparició les dues noves classes socials, es fundessin ateneus i casinos. Els primers amb la finalitat d'organitzar i formar la població desprotegida de cara a la lluita per les llibertats i els drets i, els segons, per tal que les classes dirigents i caciquils de cada contrada poguessin remarcar la diferència social i alhora parlar de negocis, decisions polítiques i eleccions que afectaven la resta de la població.

Els argentonins d'origen sempre l'han anomenat el casino de la colònia, que feia vida a part del dia a dia dels vilatans. A Argentona no ens consta que hi hagi hagut ateneu, però potser el Centre Parroquial ha complert aquest paper cohesionador

Argentona no va ser pas un cas atípic, sobretot si considerem la seva posició de vila d'estiueig de gran anomenada arreu del país. Als estiuejants els calia un reducte específic i especial per poder alternar amb gent del mateix braç. De fet, els argentonins d'origen sempre s'han referit a l'entitat com el casino de la colònia, que feia vida a part del dia a dia dels vilatans. A Argentona no ens consta que hi hagi hagut ateneu, però potser el Centre Parroquial, entitat gairebé centenària, ha complert aquest paper cohesionador, formador i adoctrinador de les classes més populars.

Els temps han canviat i casinos i ateneus han estat substituïts en la seva efectivitat social per altres locals moderns que com a mínim compleixen el principi que la gent de formes de pensar i actuar semblants es puguin trobar i fer-la petar. Ens referim és clar a bars, cafeteries, pubs, discoteques, cafès cibernètics, etc. La gent distingida a vegades s'hi barreja, però quan toca de parlar de coses serioses i compromeses de la seva classe i de la força econòmica dominant, segueixen tenint els casinos posats al dia, molt selectius (cercles d'economia, clubs d'opinió, etc.)

De totes maneres, els casinos i els ateneus formen part de la memòria col·lectiva i és bo que algú ens n'expliqui el seu sentit i la seva vigència. Això mateix caldrà fer, algun dia, amb aquest magma social tan espès i desorientat, fruit de la globalització, que avui freqüenta aquests substituts de casinos i ateneus com són les discoteques i sales de festes.